

**DLACZEGO ZALAŁ
NAS SZWEDZKI POTOP
I CO Z TEGO WYNIKŁO?**

**MAŁGORZATA
WOJNAROWSKA**

SCENARIUSZ LEKCJI

Program historii w szkole podstawowej

opracowany w ramach projektu

**„Tworzenie programów nauczania oraz scenariuszy lekcji i zajęć wchodzących
w skład zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces kształcenia ogólnego
w zakresie kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”**

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty.

WARSZAWA 2019

Redakcja merytoryczna – Marta Milewska
Recenzja merytoryczna – Beata Falkowska
Agnieszka Ratajczak-Mucharska
dr Anna Araucz
dr Beata Rola

Redakcja językowa i korekta – Editio

Projekt graficzny i projekt okładki – Editio

Skład i redakcja techniczna – Editio

Warszawa 2019
Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl>

Tytuł lekcji

Dlaczego zaatakował nas szwedzki potop i co z tego wynikło?

Cel ogólny

- poznanie przyczyn, przebiegu i skutków potopu szwedzkiego.

Cele operacyjne (szczegółowe)

Uczeń:

- odczytuje z drzewa genealogicznego Zygmunta III powiązania dynastyczne Jagiellonów i Wazów,
- wyjaśnia przyczyny konfliktu Rzeczypospolitej ze Szwecją,
- umieszcza okres potopu szwedzkiego na osi czasu,
- odczytuje z mapy najważniejsze informacje dotyczące potopu,
- wymienia skutki konfliktu.

Metody i techniki pracy

- pokaz (film),
- pogadanka,
- praca pod kierunkiem z wykorzystaniem drzewa genealogicznego i mapy,
- dyskusja,
- praca indywidualna,
- praca w parach.

Środki dydaktyczne

- Mapa *Rzeczpospolita w I połowie XVII wieku i potop szwedzki*,
- drzewo genealogiczne Zygmunta III Wazy,
- film – fragment *Potopu* J. Hoffmana (3 minuty 54 sekund) *Oblężenie Częstochowy* <https://www.youtube.com/watch?v=dmnaMBo5VOs> [dostęp: 7.12.2018],
- e-podręcznik,
- laptop i projektor lub tablica multimedialna,
- urządzenia mobilne,
- ćwiczenia interaktywne.

Opis przebiegu lekcji

- Wprowadzenie – przypomnienie przez uczniów, z kim Rzeczpospolita toczyła wojny w I połowie XVII wieku.
- Wykonanie w parach ćwiczenia – drzewo genealogiczne Zygmunta III Wazy. (Polecenie 1, http://www.epodreczniki.pl/reader/c/246229/v/33/t/student-canon/m/j00000008FSB5v32#j00000008FSB5v32_000000008 [dostęp 7.12.2018]). Uczniowie odczytują powiązania dynastyczne Jagiellonów i Wazów, a nauczyciel wyjaśnia ich znaczenie dla relacji polsko-szwedzkich i przyszłego

konfliktu. Wskazuje też na inne przyczyny wojny ze Szwedami, związane z panowaniem nad Bałtykiem.

- Uczniowie pracują indywidualnie z mapą, wykorzystując urządzenia mobilne. (Polecenie 3, http://www.epodreczniki.pl/reader/c/246229/v/33/t/student-canon/m/j0000008FSB5v32#j0000008FSB5v32_00000038 [dostęp 7.12.2018]).
- Na forum porządkują informacje: skąd przyszło uderzenie Szwedów, jakie miasta zajęli i oblegali, jaką część kraju opanowali. Wspólnie szukają odpowiedzi na pytanie – skąd wziął się taki łatwy sukces najeźdźców?
- Uzupełniają pogadanka o postawie (kapitulacji) polskiej szlachty, ucieczce króla na Śląsk i zachowaniu zwycięskich wojsk szwedzkich na podbitych ziemiach.
- Uczniowie oglądają fragment filmu *Potop – Oblężenie Częstochowy*, a nauczyciel wzbogaca go swoim komentarzem o postawie obrońców i roli Kordeckiego.
- Odszukanie na mapie miejsca zawarcia pokoju ze Szwedami.
- Podsumowanie – dyskusja: Jakie skutki przyniosła wojna ze Szwedami?

Komentarz metodyczny

Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela, samodzielnie lub w parach, rozwijają umiejętności przedmiotowe: wykonują ćwiczenia z wykorzystaniem drzewa genealogicznego i mapy historycznej. Uczniom często sprawia trudność prawidłowe nazywanie pokrewieństwa – np. siostrzeniec, stryj itp., stąd potrzeba ćwiczeń w tym zakresie.

Trudność żmudnej pracy z mapą złagodzi możliwość wykorzystania urządzeń mobilnych i ćwiczeń interaktywnych. Uczniowie ze SPE będą mieć wsparcie nauczyciela i kolegów, mogą też dostać osobno przygotowaną kartę pracy. Uczniowie otrzymują informację zwrotną od nauczyciela. Na tym etapie można ich wdrażać też do samooceny i oceny koleżeńskiej.

Warto podyskutować o haniebnym postawie polskiej szlachty wobec najazdu oraz – dla kontrastu – odwadze i poświęceniu obrońców Klasztoru na Jasnej Górze oraz waleczności oddziałów Czarnieckiego. Trzeba uczniom wyjaśnić pojęcie wojny szarpanej i nawiązać do słów polskiego hymnu: *Jak Czarniecki do Poznania po szwedzkim zaborze dla ojczyzny ratowania wrócim się przez morze*.

Krótki fragment *Potopu* z pewnością będzie atrakcyjnym urozmaicheniem lekcji. Bardzo ważne jest omówienie warunków pokoju w Oliwie i podsumowanie dotyczące zgubnych skutków potopu szwedzkiego dla naszego kraju.